

Henryk Porożyński

"Historia polityczna Polski
1939-1993", Zbigniew Jerzy Hirsz,
Białystok 1996 : [recenzja]

Słupskie Studia Historyczne 5, 285-287

1997

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Zbigniew Jerzy Hirsza, *Historia polityczna Polski 1939-1993*. Białystok 1996, s. 493

Książka Zbigniewa J. Hirsza jest logiczną konsekwencją Jego dorobku naukowego, koncentrującego się wokół historii państwa i prawa Polski odrodzonej. Przedstawia w niej próbę dość kontrowersyjnie dotychczas ukazywanych w historiografii Polski trzech okresów, a mianowicie Polskiego Państwa Podziemnego, Polski Ludowej oraz Polski z okresu „okrągłego stołu”.

Już we wstępie Autor pisze, że historia polityczna Polski lat 1939-1993 jest odzwierciedleniem dziejów państwa i jego ustroju oraz mechanizmów sprawowania władzy. Wskazuje jednocześnie na złożoność zachodzących procesów historycznych w czasie II wojny światowej, okupacji hitlerowskiej i radzieckiej okresu PRL oraz III Rzeczypospolitej.

W pracy tej Autor konsekwentnie zmierza do wyjaśnienia specyfiki funkcjonowania państwa polskiego w latach 1939-1993, przy czym podstawę rozważań stanowi odrodzone państwo polskie, zachowujące ciągłość i trwałość jako organizacja polityczna powstała w 1918 r. (wbrew innym poglądom na ten temat). Trafny wydaje się też pogląd Z. J. Hirsza, aby dla przejrzystości chronologii dziejów państwa polskiego w okresie po 4 czerwca 1989 r. przyjąć nazwę IV Rzeczypospolitej. Byłoby to z korzyścią dla obecnej sceny politycznej i lepszego zrozumienia dziejów ostatnich lat.

Autor wykorzystał bogaty materiał źródłowy zebrany w Archiwum Akt Nowych w Warszawie, archiwach wojewódzkich oraz archiwach KW PZPR. Wiele materiału dostarczyły źródłowe materiały drukowane, czasopisma, prasa, opracowania dotyczące okresu II Rzeczypospolitej, jak i Polski po II wojnie światowej. W pracy tej wykorzystane zostały ponadto wcześniejsze wyniki badań autora zawarte w takich opracowaniach, jak: *Państwo polskie po układzie Ribbentrop-Mołotow (1939-1945)* oraz *Polska między II a III Rzeczypospolitą (1945-1989)*.

Książka składa się z trzech rozdziałów, w których dla jasności wyodrębniono wiele podrozdziałów. W rozdziale I *Rzeczypospolita. Polskie*

Państwo Podziemne 1939-1945 ukazano między innymi bezprawne formy likwidowania państwa polskiego, system polityczny polskiego państwa podziemnego, jego administrację oraz rolę partii politycznych w konspiracji. Wskazał jednocześnie na rolę organizacji zbrojnych oraz na konspiracyjny wymiar sprawiedliwości. Trafnie zauważył, że partie polityczne w okresie wojny i okupacji odgrywały dużą rolę w formułowaniu programów oraz mobilizowały społeczeństwo do walki narodowowyzwoleńczej. Istnienie zaś dwóch obozów politycznych: emigracyjnego i komunistycznego nie likwidowało państwa polskiego lat wojny i okupacji, wręcz przeciwnie, jak przekonuje Autor, czyniły go centralną płaszczyzną dla funkcjonowania systemu politycznego.

W rozdziale drugim *Polska Rzeczpospolita Ludowa w strefie wpływów ZSRR 1944-1989* przedstawił konsekwencje układów w Jaltie, Poczdamie, Warszawie,¹ walkę o władzę do 1989 r. W obiektywny sposób ukazał mechanizmy zastraszania i zniewalania społeczeństwa. Wiele uwagi poświęcił dyktaturze partii, związkom zawodowym, organizacjom młodzieżowym, doprowadzając swe rozważania do końca lat osiemdziesiątych. Na szczególną uwagę zasługują wydarzenia tego okresu, które wieńczyły umowy społeczne i akty polityczne. Słusznie wyeksponowano fakt, iż wyłoniony w czerwcu 1989 r. parlament dokonał konstytucyjnej przebudowy ustroju społeczno-politycznego, rozpoczynając dzieje III Rzeczypospolitej. Więcej uwagi należałoby w tym miejscu poświęcić polityce oświatowej i kulturalnej państwa, które to w tym okresie cementowały poczynania partii.

Ostatni rozdział, *III Rzeczypospolita, Polska Okrągłego Stołu 1989-1993* omawia utratę strefy wpływów przez ZSRR w krajach środkowo-wschodniej Europy, tworzenie konstytucyjnych podstaw demokratycznego państwa oraz powoływanie i upadek poszczególnych rządów, wybory do Sejmu i Senatu. Rozdział ten zawiera opis powstawania nowych partii politycznych, związków zawodowych i młodzieżowych. Zdaniem Autora wpływ partii politycznych na stan państwa i zachodzące przemiany był bardzo różny. Należy stwierdzić za Z. J. Hirszem, że był to okres sprawowania władzy przez „Solidarność”, skłóconą wewnątrz i burzącą swój własny mit pogromcy komunizmu.

Książka Zbigniewa J. Hirsza odznacza się bogactwem szczegółowych informacji oraz jasną i przejrzystą konstrukcją. Ze względu na fakt, iż porusza szeroką problematykę, a założeniem Autora jest w miarę synte-

tyczne ujęcie tematu, niektóre zagadnienia z konieczności zostały potraktowane dość skrótowo. Ta interesująca publikacja wzbudzi zainteresowanie nie tylko naukowców i nauczycieli, ale także studentów kierunków humanistycznych, a zwłaszcza historii i prawa. Winna też być zalecana uczniom klas maturalnych, przybliżając im właściwą interpretację najnowszych dziejów politycznych kraju. Wszechstronne walory książki podnosi zamieszczenie w niej bardzo szczegółowych odsyłaczy. Żałować jedynie należy, że praca pozbawiona jest indeksu nazwisk i rzeczowego.

Henryk Porczyński